

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С.СКОВОРОДИ

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Харків 2023

едукаційного процесу закладу загальної середньої освіти.....	263
Фролова Т.П. Використання здоров'язберігаючих технологій на заняттях з індивідуальної слухової роботи.....	269
Харченко І.В. Здоровов'язбережувальна діяльність у закладах позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти.....	272
Черненко Т.В. З досвіду діяльності Ніжинського дитячого кістково-туберкульозного санаторію (1949-1963 рр.).....	276
Шевченко В.М. Особливості формування життєвої компетентності дітей дошкільного віку з кохлеарними імплантами.....	280
Шевченко Ю.В. Соціально – реабілітаційний супровід дитини із синдромом Дауна в процесі розвитку життєвої та соціальної компетентності.....	283
Якуба Л.С. МКФ-ДП як інструмент визначення особливих потреб дитини у роботі спеціального педагога.....	287
Ялова О.В., Єна О.М., Скриль І.А. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами в гуртковій роботі закладів позашкільної та спеціальної освіти.....	290
Янковська С. В. Підготовка фахівців до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі.....	294

РОЗДІЛ 2.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

Агафонова С.В. Значення ігрової діяльності у розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями.....	298
Антоненко Є.В. Огляд сучасних методів альтернативної та додаткової комунікації в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.....	301
Базюк А.П. Спрямування освіти, навчання та виховання на розвиток особистості учня.....	305
Балашова І.Н. Теоретичне обґрунтування проблеми використання вокалотерапії як арттерапевтичного методу корекції заїкання у дітей молодшого шкільного віку.....	307
Білокобильська В.О. Використання репродукцій художніх картин як засібу збагачення словника дітей із загальним недорозвиненням мовлення.....	312
Бондаренко В.В. Сучасні методи і прийоми подолання недоліків мовленнєвого розвитку у дошкільників з порушенням аутистичного спектру.....	315
Візенкова Ю.С. Використання ігрових вправ у корекції мовлення дітей із фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення.....	318
Влащук І.В. Корекція мовлення дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в ігровій діяльності.....	321
Гаврилюк А.А. Логопедична гра як засіб розвитку мовлення дітей-	

Схожими комунікативними системами є Леб-система і Блісс-система. Леб-система представляє собою 60 піктограм, під якими надруковані значення слів, розподілені на 10 тематичних груп (Загальні знаки розуміння (вітатись, дякувати); Слова, що позначають якість (великий-маленький, тихо-голосно); Повідомлення про стан здоров'я (хворий, ліки); Потреби в харчуванні; Потреби в особистій гігієні; Потреби в предметах домашнього вжитку; Ігри та заняття; Релігійна приналежність; Вираження емоційного стану; Робота і відпочинок). Провідним символом цієї системи є символ «Я хочу», за допомогою цього символу дитина може висловлювати свої бажання та комунікувати з оточуючими.

Блісс-система є однією з перших систем альтернативної комунікації для дітей з важкими порушеннями мовлення, вона побудована на певних графічних символах, які поділені на три групи: піктографічні (мають конкретне значення, зображуючи фізичний прояв чи зовнішність об'єкту), ідеографічні (мають ідею і представляють абстрактний характер: відчуття, довіра і т.п.), загальноприйняті (цифри, математичні знаки, стрілки у восьми орієнтаціях, вказівники стрілок у чотирьох орієнтаціях). Особливість Блісс-система полягає в тому, що її використовують у роботі з мовленнєвими дітьми.

А ось метод соціальних історій (К. Грей) визнано найбільш ефективним у формуванні комунікативної компетентності дітей з аутизмом, але також слід зауважити, що цей метод використовується у роботі з дітьми, в яких присутнє мовлення. Соціальна історія – невеличке оповідання, яка супроводжується наочним підкріпленням і описує конкретну ситуацію, яка відбувається під час конкретної події і надає інформацію про те, як дитині слід вчинити в конкретній ситуації [3, с. 4-9].

Володіння сучасними методами корекційної роботи дозволить урізноманітнити цей процес та підвищити його ефективність.

Література

1. Базима Н.В. Розвиток мовлення дітей з аутизмом: навч.-метод. посібник. Харків: Вид-во «Ранок». 2022. 144 с.
2. Освіта дітей з аутизмом: від міфу до реальності / Т. Скрипник. Київ: Гнозис, 2014. 28 с.
3. Програма корекційної-розвиткового заняття «Альтернативна комунікація»/І.Литвин, Т. Хронік, В. Шестопап, О. Абрамович. Київ. 2020. 34 с.

Візенкова Ю.С

магістрант спеціальності 016

«Спеціальна освіта. Логопедія»

Науковий керівник Туренко Н.М

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ВПРАВ У КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

У теперішній час вади звуковимови в комплексі з недорозвиненням фонематичних процесів вважаються надзвичайно розповсюдженими мовленнєвими порушеннями у дошкільників. Про це свідчать праці багатьох вчених, зокрема таких, як І. Дьоміна, Л. Єфіменкова, Н. Місаренко, М. Савченко, Л. Фомічова.

Твердження, що в нашій країні з року в рік спостерігається значне зростання кількості дітей з порушеним мовленнєвим розвитком, зокрема фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (ФФНМ), спонукає зайвий раз переглянути методи, форми виховання та навчання зазначеної категорії дітей (В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та інші).

Як стверджують Н. Варенцова та Л. Ткачова, тільки п'ята частина дітей п'ятирічного віку вдало виділяє окремі звуки в словах, а серед дітей шестирічного віку тільки 20 % здатні визначати звуковий склад слів без помилок. [3]

Крім цього навіть несуттєві відхилення у мовленнєвому розвитку дошкільника викликають труднощі під час засвоєння навчальних програм, особливо предметів мовного циклу (Є. Дранкіна, І. Прищепова, В.Тарасун, М. Шевченко, А. Ястребова).

Проаналізовані результати досліджень Р. Левіної, М. Савченко, Є. Соботович, В. Тарасун, Л. Трофименко, Н. Чередніченко, М. Шеремет присвячені проблемі порушення мовлення. Вони засвідчують, що саме ці діти відчують значні складнощі, коли намагаються засвоїти програмний матеріал з української мови.

Питанням мовленнєвого та пізнавального розвитку старших дошкільників з порушенням мовлення займалися такі дослідники, як А.Бородич, Є.Дмитрієва, В.Калягін, О.Мастюкова, В.Обухівська та інші. Д. Богоявленська, Д. Ельконін, А. Тамбовцева, Г. Тумакова та інші дослідити вплив елементарного усвідомлення фонетичних особливостей звуків слова на загальномовленнєвий розвиток і на засвоєння граматичної будови слова, словника, артикуляції та дикції.

Оскільки дошкільний період – найбільш відповідальний етап формування мовлення у життєвому циклі людини, то пошук інноваційних шляхів корекції мовлення у дошкільників з ФФНМ набуває особливо актуального значення в сучасних умовах. Кінцевим результатом логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку з ФФНМ є підготовка до школи. [2]

Основним з методів корекції фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення є гра. Гра - найближчий і доступний вид діяльності для дитини-дошкільника. Все, що дитина пізнає, з чим стикається, насправді, вона переносить в світ гри. В грі дитина наслідує мовлення старших, їх поведінку, взаємостосунки, їх працю. В грі удосконалюється фізичний, розумовий і етичний розвиток дитини, удосконалюються його пізнавальні процеси: сприймання, пам'ять, увага, мислення і мовлення. Будь-яка гра сприяє вихованню не одного, а декількох якостей, вимагає участі різних органів і психічних процесів, викликає різноманітні емоційні переживання. Гра вчить дитину жити в цьому світі, працювати в колективі, виховує різні почуття.

Практично у всіх іграх діти зустрічаються з ігровими діями, в яких бере активну участь мова і мислення. Ці два психічні процеси нерозривно пов'язані один з одним.

Розвиток мовлення дитини відбувається у декількох напрямках. Це і формування артикуляції, і розширення словника, і розвиток зв'язного мовлення, тобто уміння висловити свої думки, і формування мовленнєвого мислення.

Великий успіх досягається в роботі з дітьми по виправленню недоліків мовлення, якщо спеціальні заняття і вправи проводяться в ігровій формі. У процесі корекції недоліків мовлення у дітей дошкільного віку ігрові прийоми ще більш корисні, ніж в звичайних виховних заходах.[1]

В грі у дітей виникає потреба в словесному спілкуванні і закріплюються мовленнєві навички, одержані на логопедичних заняттях. Гра, як відомо, активізує увагу дитини до розмови і служить, таким чином, прекрасним засобом вдосконалення її мовлення. В грі діти, легко і швидко, часто непомітно для себе, засвоюють правильну вимову звуків.

Мовні ігри допомагають більш ефективно здійснювати заходи для розвитку фонематичного слуху, закріплення правильної вимови звуків, виховання плавної мови, вільної від заїкання. Під час ігор логопед уточнює і закріплює поняття і уявлення дітей, розвиває їх творчу уяву, мислення і мовлення.

Діти з ФФНМ більшості випадків нічим не відрізняються від своїх ровесників і потреба в грі в них така ж, як і у їхніх однолітків. При фонетико-фонематичних порушеннях вади звуковимови супроводяться вадами слухового сприймання мовленнєвих звуків. Порушення фонематичного слуху у них поєднується з неправильною звуковимовою. Внаслідок таких порушень діти не завжди чітко диференціюють і правильно сприймають мовленнєві звуки, зокрема у них виникають труднощі при розпізнаванні звуків, схожих за артикуляцією або звучанням

За спостереженням Г. В. Косової діти нерідко втрачають можливість спільної діяльності з однолітками через невміння чітко висловити свою думку, боязнь постати смішним, хоч правила і зміст гри їм знайомі.

Тому, вчителю логопеду, враховуючи і індивідуальні особливості кожної дитини, потрібно використовувати в своїй роботі такі ігри, які б забезпечували дитині психологічний комфорт, виконували навчальну функцію, сприяли б розвитку активності, самостійності, віри в свої сили, давали б можливість практично застосовувати знання.[4]

Література

1. Артемова Л. Ігрова діяльність / Л. Артемова // Дошкільне виховання. 1988. № 10. с. 11.
2. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ / Ю. В. Рібцун // Український логопедичний вісник : зб. наук. пр. Вип. 2. 2011 с.87.
3. Филичева Т. Б. Дети с фонетико-фонематическим недоразвитием : воспитание и обучение : уч.-метод. пособие [для логопедов и воспитателей] / Т. Б. Филичева. – М. : «ГНОМ и Д», 2000. – 80 с. – (Практическая логопедия)
4. Коваленко О. М. Мовленнєві ігри для дошкільників. Навчаємо в русі / О. М. Коваленко, Т. В. Спіфанова. – Х.: Вид. група «Основа». с. 40-44